

AIDAI

Munchenas šeštadienis, 1946. II. 23 d. /III metai/ Nr. 44/81/

JAV TIRIA NACIAMS PALANKIŲ BALTIJŲ PASAULINIA IS STO- VYKŲ

Vašingtonas, II. 20 /UP/. Valstybės departamentas tiria pranešimus, pagal kuriuos armija įsakiusi naciams palankius baltiečius pašalinti iš išvietovintų asmenų stovyklų amerikiečių užimtoje Vokietijos zonoje.

Šis departamento susidomėjimas remiasi faktu, kad JAV niekada nepripažino trijų Pabaltijo respublikų - Estijos, Latvijos ir Lietuvos, prijungimo prie Rusijos ir tebeplaiko diplomatinis santykius su jomis.

Dėl to ir naciams palankūs asmenys baltiečių tarpe negali būti prievarta gražinami namo. Daugiausia, kas galima padaryti, tai išskirti tuos, kurie kovojo už nacius arba savanoriškai jiems dirbo, kaip karo belaisviai.

Valstybės Departamentas prieš kurį laiką davė nurodymą kariuomenei, kad Pabaltijo kraštų tautiečiai nėra gražintini į rusų užimtą teritoriją, išskyrus tuos kurie pareiškia esą Sovietų piliečiai. Departamentas dabar nori žinoti, ar šios politikos laikomasi Vokietijoje.

Tukstančiai lietuvių, estų ir latvių, esančių išvietovintų asmenų stovyklose amerikiečių zonoje, kovojo prieš Rusiją kaip savanoriai priešbolševistinių legionų nariai po to, kai Rusija okupavo Pabaltijo respublikas.

Dabar visi tie pabaltiečiai, jų tarpe ir naciams palankūs kariai, kaip civiliai asmenys, išlaikomi „kaip neutralūs“ JAV Armijos Karinės valdžios maisto ištekliais.

DIDELIS ŠVENTŲ ROMČJE

Nuo vasario 18 d. Romoje vyksta šventė, kurios metu pašventinti 32 nauji kardinolai. Iš jų šventėje dalyvauja 30. Popiežius Pius XII kardinolų kolegijai pasakė: Bažnyčia priklauso ne vienai kuriai ra-

sei ar tautai, bet visoms tautoms ir visoms žmonių giminėms, kurias Kristus atpirko savo krauju.

Vasario 20 d. kardinolai gavo raudonas kardinoliškas skrybėles. Šia proga popiežius pareiškė: „Be Dievo neišsigalės pasaulyje jokia tikra vienybė. Nežiūrint modernaus susisiekimo, žmonės dar daugiau yra nutolę vienas nuo kito negu tai buvo anksčiau. Bažnyčia ~~supinasi~~ taš, kurie dėl karo buvo išguiti iš savo tėvynės. Jeigu ir viskas bepamių gyvenime sugriūva, Bažnyčia jiems pasilieka.

Naujorko arkivyskupas kardin. Spellmanas pasakė: „Jeigu Amerika ir pasaulis norėtų išsilaikyti, radikališkai turėtų pakeisti žmonijos galvojimą ir elgsenos būdą. Reikia žmoniją išvaduoti iš neapykantos sukuri ir su atgaila gražinti į Dievą.“

Vengrijos primas kard. Mindszenty į Romą atvyko paskutinę minutę, nes rusų istaigos jam nenorėjo duoti leidimo išvykti. Tik todėl kardinolas dar spėjo paskutinį akimirksnį atvykti į Romą, kad amerikiečių karinė misija jam suteikė savo lėktuvą.

DAR ŠIS TAS IS STO NUVEIKTŲ DARŲ

STO suvažiavimas vis dėlto nemaža yra nuveikęs. Pav., pabėgėlių problema nutarta spręsti, kaip tarptautinė problema. Si problema, kilo dėl nacių sukulto karo ir todėl tarptautiniu būdu ji gali būti sutvarkyta. Ypač buvo pabrėžta pagrindinė mintis, kad pabėgėliai prievarta negali būti gražinami į savo kraštus. Tam priešinosi tik Rusija, Jugoslavija, Lenkija ir Ukraina. Jie manė, kad per didelė laisvė sudaro palankias salygas įvairiai veiklai išplėtoti.

Čio ir Socialipijų Reikalų Taryba sudaro 18 narių, kurie netur veto teisės. Netrukus numatoma s šaukti sveikatos ir tarptautinės

prekybos konferencijoms. Normaliomis sąlygomis STO pilnėtis susirinks tik rugsėjo mėnesį. Tuo tarpu bus sudarytas generalinis sekretoriatas. Vėliau, manoma, kad Saugumo Tarybos reikšmė sumažės. Svarbiausias jos uždavinys dėl karo iškilusias karines ir politines problemas išsprendti ir užtikrinti taiką pasaulyje.

JAV PASIŲADINIMAI JALTOJE

/New York Herald Tribune, II.13 d., Paryžius/.

Paskelbus slaptas sutartis, sudarytas Jaltoje, kuriomis rusams perleidžiamos visos Tūrių salos, darosi aišku, kad Prezidentas Rooseveltas, 1945 m. sausio mėnesį vykdamas į Irymą ne tik buvo ligonis, bet taip pat neturėjo tikro vaizdo apie padėtį Didžiajame Vandenyne. Galimas daktas, kad jo veiksmams turėjo blogos įtakos tiek jo nesveikata, tiek ir stoka informacija. Taip ar taip, Rooseveltas, atrodo, buvo spaudžiamas dviejų perdėtų baimių. Viena, kad karas su Japonija galės užsitęsti ilgai, ir kita, kad tiek dėl užsitęsusių karo su Japonija, tiek dėl netikrumo su Rusija, buvo reikalinga pirkti rusų įstojimą į karą prieš Japonus.

Tie perdideli baiminimaisi Jaltos konferencija pavertė istorine klaida.

Blaivi prez. Rooseveltto intuicija ir pasitikėjimas, kuris žymėjo jo elgesį karo metu, Jaltoje buvo užtemdyti. Tas kontrastas dabar atrodo keistas. Prezidentas niekada per mažai nevertino nacių pavojaus, jis laikė labai svarbiu dalyku, kad Britanija išsilaikytų. Todėl jai stėjo pagelbon paskolos ir nuomos įstatymu. Jis suprato, kad protingiausia būtų siekti pirmiausia nugalėti Hitlerį, todėl jis moraliai teikė visą paramą britams jų tamsiausioje valandoje. Kaip atžvilgiu jis puikiausiai buvo pateisinamas. Ar jo intuicija ir pasitikėjimas, kurie jį padarė didžiuoju Sąjungininkų šulu prieš Hitlerį, nebuvo paremti informacijomis, kurias jis teisingai sugebėjo įvertinti?

Iš Jaltos įvykių atrodo, kad taip tikrai buvo. Atrodo, lyg Prezidentas apie Didžiojo vandenyno padėtį ir neturėjo pakankamų duomenų operuojančios kariuomenės

pažėgumui įvertinti. Japonijoje jo vyriausiu patarėju buvo Joseph Grew. Grew gerai suprato Japonijos padėtį, bet pervertino Japonijos pajėgumus priešintis. Jaltos klaida rodo, kad Prezidentas tikėjo, jog teks ilgai ir sunkiai kariauti.

Tačiau silpniausia vieta Prezidento informacijose buvo Maskva. Averell Harriman, kuris dabar jau pasitraukė, buvo mūsų pasiuntinys Maskvoje. Jis buvo vienas iš L. Hopkins proteguojamų asmenų. Ar Harri-manas bandė sulaukyti Prezidentą jo nuolaidose? Atrodo, kad ne. Tenkė tarti, kad Harri-manas patarė Prezidentui, jog akivaizdoje sunkių kovų su Japonija yra būtina pirkti Rusijos įstojimą į karą prieš japonus.

Iš tikrųjų, nieko negalėjo būti aiškesnio, kaip tai, jog Rusija dėl savo interesų ir be papirkimo būtų įstojusi į karą prieš Japoniją. Ji taip rusai nebūtų galėję turėti balso Tolinųjų Rytų taikos klausime.

Aišku, kad Jaltos konferencijoje buvo siekiama prikalbinti rusus į karą su Japonija, už tai atiduodant rusams visas Tūrių salas ir pažadant dvi ekstra vietas - Ukrainai ir Gudijai - STO organizacijoje. Už visa tai JAV valstybės gavo sriubos patiekalą demokratiškos rytų Europos ir Lenkijos sienų pažadų forma, kurie niekada nebuvo išpildyti. Jaltos pasitarimų neapdairumas ir klaidos nepasiekė nieko kito, kaip tik nereikalingus galvosūkius San Francisko konferencijoje ir išstatė pavojun kooperatiškos patikėtinių valdymo sistemos sudarymą Didžiajame Vandenyne. JA Valstybių tragedija buvo ta, kad Rooseveltas Jaltoje buvo ligonis, o jo patarėjai miegojo. Tikimės, kad Trumanas bus pasimokęs iš viso to ir kada ateis laikas, paskirs Harri-maną įpėdinį. Mums reikėtų Maskvoje turėti tokį vyrą, kaip Eisenhoweris.

DUOJUS ATOMINĖS BOMBOS PASIAPČIAI

Vašingtonas. Gen. Groves pareiškė, kad JAV per paskutines 4 savaites daugiau yra nustojusios atominės bombos paslapties atžvilgiu, negu per visą karinio išsiplėtojimo laikotarpį. Groves dėl atitinkamų punktų atsisakė ko nors konkrečiai pasakyti, tačiau kiti armijos

sluogsniai teigia, kad iki šiol slapčiausios informacijos nuolat slysta iš rankų. Tie patys sluogsniai išpėja, kad dėl tokių žinių „išslydimų“ susidaro pavojus JAV prarasti savo vadovaujamąjį vaidmenį atominės energijos srityje. Pearson per radiją pakartotinai tvirtina, kad atominės bombos paslaptį rusai per špijonus yra įgiję ir kad toji aplinkybė turės įtaką amerikiečių rusų santykiams. Jis kaltina JAV, kad buvę leista agentams su žiniomis pasprukti.

VASARIO 16 DIENOS ATGARSAI

Vasario 16 d. šiomet mums visiems buvo susikaupimo ir rimties diena. Visi ir visur, kur kaip galėjome, stengėmės šia diena reikiamai gražiai paminėti. Vieni šia šventę šventėme vasario 16 d., kiti gi, kuriems salygos neleido, vasario 17 d. Šitomis dienomis visų lietuvių mintys kryo į tą vieną šiaurės tašką ir visų norai buvo skiriami mūsų tėvybei Lietuvai. Mūsų menininkai ir visuomenininkai savo daina ir žodžiu gražino visus iškilnių dalyvių valandėlei į tėvynę. Mes atsigaivino, susikaupėme ir pasiryžome. Ir tebūnie šia proga visiems organizatoriams ir kultūrininkams išreikšta padėka ir pripažinimas. Tačiau lazda turi du galus, ir kiekvienas tyras vardu gali būti mažų dalykų užterštas, jeigu parodoma per mažas atsargaus apdairumo. Taip ir mūsų valstybinės šventės minėjimai ne visur praėjo taip sklandžiai, kaip buvo laukta ir tikėtasi. Visų pirma yra paminėtinas kai kurių mūsų kolonijų bereikalingas išlaikymas ir per daug lėkštas mūsų šventės supratimas. Jeigu Lietuvoje mes vasario 16 d. švenčiamė su šoku ir dažnai su baidais, tai ištrėmime panašūs dalykai pasirodė parodijs. Yra patalios, jeigu mes pirmiausia barstome savo sentimentalios ašaros žlausydami lietuviškos dainos, o paskui tolesnėje programos dalyje verkiame „vilko ašaromis“ nuo alkoholio. Po to dar mes savo „liudėsi“ mėginame išreikšti pasiūkimu. Ir visa tai yra sudėtinga, prasminga ir gražu? Tenka apgailestauti, kad šie pavyzdžiai yra imami iš atskirų lietuvių grupių Munchene, kur apla-

čiasi tiek lietuviškų centrų ir įvyksta tiek daug gražių kultūrinių pasirodymų. Reiškia, kad ir čia dar ne visi vieniškai suprantą mūsų bendruosius reikalus, iš tikrųjų bent tokiomis progomis šitų skirtumų neturėtų būti. Tiesą, nei už ta nei už kitą dalyką nei pozityvios nei nepozityvios propagandos niekas nevedė: kiekvienas turėjo pats apsispręsti. Bet tuo pačiu kiekvienas ir parodė, kiek ir kaip jis Vasario 16 d. supranta.

SANTYKIAI SU SOVIETŲ SĄJUNGA VII

Tolimieji Rytai yra dar pavojingesni taikai, negu Europa. Cordell Hullis teisingai pasakė, kad šis pasaulinis karas prasidėjo 1931 m., kada Japonija užpuolė Kiniją ir užėmė Mandžuriją. Sovietų Sąjungai draugiški žurnalistai dabar sako, kad Sovietų Sąjunga dabar nori prijungti Mandžuriją prie savo sferos, kaip ji jau prijungė Mongoliją Kinijos saskaita.

Mūsų vyriausybė turėtų imtis dviejų dalykų: pakviesti Sovietų Sąjungą prisidėti prie 1922 m. Vašingtono konferencijos nutarimo, kur JAV, Prancūzija, Britanija, Kanada, Australija, Naujoji Zelandija, Pietų Afrikos Sąjunga, Indija, Belgija, Olandija ir Portugalija įsipareigojo gerbti suverenumą, nepriklausomybę ir teritorinį bei administracinį Kinijos integritumą.

Taip pat mūsų vyriausybė turėtų kartu su visomis valstybėmis suteikti Sovietų Sąjungai tranzito teisę susisiekti prekybos reikalais per Mandžuriją su neužsalaščiais uostais, kurie teisėtai yra reikalingi žiemai užsalaščiam Rusijos Sibirui. Parodykime truputį iniciatyvos. Išaiškime iš anglosaksų papročio pasiūlyti nutarimus post faktum ir leisti kauptis reikalams iki jie sudaro pasaulinio sukurio pavojų. Imkimės vadovaujamo vaidmens Mandžūrijos reikale ir aktyviai įrodykime Sovietų Sąjungai, kad mes norime jos draugystės, padėdami taikos būdu jai patenkinti visus praktiškus ekonominius reikalavimus, kurių ji teisėtai reikalinga. Mes patys būsimė atsakingi už karą Toluose Rytuose, jeigu nepadarysi-

me visko, ką galime, kurui išvengti. Taika kaip tik nesukuriama sutartiniais viena gražia diena. Ji yra kuriama faktais visa laiką.

Darykime žygių su Sovietų Sąjunga nusiginklavimo problemai. Lenktynės su Sovietų Sąjunga ginklavimosi ir kariuomenės atžvilgiu turės pragaištingų pasėkų. Pagal dabartinį gyventojų prieauglį Sovietų Sąjunga dabar turės daugiau gyventojų negu visos angliškai kalbančios šalys drauge. Su savo Europos ir Azijos sferomis, jeigu pasaulio politika leis kurti sferas, ji per kelis dešimtmečius su užimtomis teritorijomis turės 400 milijonų žmonių. Sovietų Sąjunga eina visiško sukarinimo kryptimi.

Sovietų valdžia panaikino koduklaidą visose mokyklose dėl atvirai paskelbtos priežasties, kad mergaičių auklėjimas nėra suderinamas su berniukų, kurie nuo pat mažens ruošiami raudonajai armijai. Į naujesias Suvarovo karo mokyklas priimami 8 metų berniukai karininkams paruošti. Vienas iš Kalinino karo mokyklos auklėtinių Vitali Morozov - 12 metų, jau dalyvavo kautynėse ir nešiojo medalių „Už drąsumą“. Ar JAV ir Britanija pančrės stoti į šios rusišos varžybas?

Tuščia būtų kalbėti, kad tokie kariniai Sovietų Sąjungos, Britanijos, JAV valstybių ir Prancūzijos pasiruošimai yra nukreipti prieš Vokietiją ir Japoniją. Vokietija ir Japonija yra visiškai nuginkluotos. Tuščia būtų sakyti, kad šie pasiruošimai daromi prieš mažesnes valstybes. Visos mažesios valstybės, kad ir drauge kariškai nesudaro jokios reikšmės.

/b.d./

T U N I O N I O S

- Londonas. Trečiadienį 7. Rūmuose Bevinas paskelbė, ar jam žinoma, kad Lenkijoje suimtieji pagrindinio sąjūdžio karininkai daug turėję dolerių. Bevinas atsakydamas pareiškė, kad jis ištirsias, iš kur tie lenkų karininkai dolerius yra įgiję. Lenkijos vidaus pasipriešinimo sąjūdis savo laiką yra gavęs dolerių okupuotosios Lenkijos veiklos reikalam. Kaip šie pinigai ten buvo išdalyti, jam nėra žinoma. Pranešama, kad britų pasiuntiniui

pavesta tartis su Lenkijos vyriausybe dėl lenkų užsienio armijos.

- Nürnbergas. Trečiadienį rusų kaltintojas teisme citavo instrukcijas, kurias Gėringas davė užimtų sričių įgaliotiniams. Viename pasitarime Lohse kalbėjo apie sunkumus, su kuriais susiduria vokiečių civilinė administracija Lietuvoje ir Latvijoje. Į tai Gėringas pareiškė: Jis Lohse, turįs lietuvių ir latvių mobilizuoti. Toliau Gėringas pasakė: „Jeigu jie /lietuvių ir latvių/ nesutiktų, ne pro šalį būtų juos sunaikinti. SS vadovybė šiems kraštams geriau tikėtų, kaip civilinė administracija“.

- Londonas. Britų delegatas STO suvažiavime Noel Wacker žem. Rūmuose pareiškė, kad taika ir gerovė yra nedalomi dalykai. Aš netikiu, kad debatai Saugumo Taryboje padidinę įtampa didž. valstybių tarpo. Mano nuomone, amerikiečių-rusų santykiai pagerėję.

- Londonas. Edenas pareiškė, kad Noel Wackerio optimizmas dėl STO darbų ir dėl didž. valstybių santykių yra perdėtas. Rusų politika norėtų siekti bendradarbiavimo, bet tik jos vienos nustatytais pagrindais. Bet gi tai gali trukti tik tam tikrą laiką. Bevinas dėl britų-rusų sutarties pasakė: jei parlamentas norėtų, jis galės pasiūlyti tą sutartį iš 25 metų prailginti 50 metų. Bendrai būtų geriau, kad Ruhras būtų sutarptautintas.

- Otava. Ketvirtadienį Kanados vyriausybė svarstė sovietų vyriausybės pareiškimą, kuriuo ji prisipažino, kad sovietų pasiuntinybės nariai dalyvavo špionažo sfereje.

- Čankingas. Šio 10000 studentų protestavo prieš sovietų politiką Mandžūrijoje ir reikalavo iš ten atitraukti sovietų kariuomenę.

- Pranešama Gerb. mūsų skaitytojams, kad, sugedus rotatoriui, negalėjome išleisti šio laikraščio 39, 40, 41 ir 42 numerių. Kadangi juose sudėtosios žinios jau bus pasenusios ir nebeaktualios, todėl neberandame prasmės jų dauginti.

Redakcija.